

Kuntien harkinnanvaraisen valtionosuuden hakeminen 2025

Kunnanhallitus 22.09.2025 § 218
502/02.05.01.00/2025

Päätösehdotus	Kunnanhallitus 1) päättää, että Laukaan kunta hakee vuodelle 2025 harkinnanvaraista valtionosuuden korotusta, ja 2) valtuuttaa konsernipalvelujohtajan valmistelemaan ja allekirjoittamaan hakemuksen.
Päätös	Kunnanjohtajan päätösehdotus hyväksyttiin. Kunnanhallitus päätti, että harkinnanvaraista valtionosuuden korotusta haetaan vuodelle 2025 yhteensä 1.9 miljoonaa euroa.
Selostus	Kunnan valtionosuutta voidaan kunnan peruspalveluiden valtionosuudesta annetun lain 27 §:n mukaan korottaa hakemuksesta harkinnanvaraisesti valtion talousarvion rajoissa, jos kunta ensisijaisesti poikkeuksellisten tai tilapäisten kunnallistaloudellisten vaikeuksien vuoksi on lisätyn taloudellisen tuen tarpeessa. Lisätuen tarpeen arvioinnissa otetaan huomioon myös paikalliset erityisolosuhteet. Valtionosuuden korotuksen myöntämisen ehtona on, että kunta on hyväksynyt suunnitelman taloutensa tasapainottamiseksi toteutettavista toimenpiteistä. Toimenpiteet aikatauluineen ja euromääräisine vaikutuksineen on esitettävä hakemuksessa. Kunnan peruspalveluiden valtionosuudesta annetun lain 27 §:n 2 momentin mukaan valtionapuviranomainen voi asettaa korotuksen myöntämiselle ja käytölle myös muita kunnan talouteen liittyviä ehtoja. Valtionosuuden korotus voidaan seuraavina vuosina jättää myöntämättä tai se voidaan myöntää alennettuna jos esitetyjä toimenpiteitä tai asetettuja ehtoja ei ole noudatettu. Mainitun lainkohdan perusteella ministeriö asettaa valtionosuuden korotuksen käytölle seuraavat ehdot hyväksytyn talouden tasapainotussuunnitelman lisäksi: 1. Korotus ei saa aiheuttaa vastaavan suuruista kunnan omassa päätäntävällässä olevien menojen lisäystä. Tämä koskee sekä käyttötalous- että investointimenoja. Korotus on tarkoitettu tukemaan kunnan omia talouden tervehdyttämistoimenpiteitä, joihin kunnan on syytä varautua avustuksesta riippumatta. 2. Korotus on tarkoitettu varautumiseen niihin taloudellisiin tervehdyttämistarpeisiin, jotka ovat syntyneet kunnan talouden aikaisemman kehityksen takia. Tällaisia tarpeita ovat muun muassa varautuminen lainanhoitokustannuksiin, alijäämien kattamiseen ja tiedossa oleviin tuloperusteiden jo tapahtuneisiin muutoksiin. 3. Kunta toteuttaa kuntalain 118 §:n mukaisen arviointiryhmän ehdotuksen mukaiset toimenpiteet palveluiden edellytysten turvaamiseksi. Edellä mainittu ehto koskee niitä kuntia, joihin on asetettu mainittu lain 118 §:n mukainen arviointiryhmä. Harkinnanvaaraisen valtionosuuden korotukseen on valtion talousarviossa vuonna 2025 käytettävissä enintään 10 000 000 euroa. Kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 45 §:n 2 momentin mukaan korotusta on haettava valtionvarainministeriön päättämään ajankohtaan mennessä.

Hakemukset tulee toimittaa 23.9.2025 klo 16.15 menneessä sähköpostiosoitteeseen kirjaamo.vm@gov.fi tai osoitteeseen Valtionvarainministeriö, PL 28, 00023 VALTIONEUVOSTO

Mikäli hakuajan päättymisen jälkeen ilmenee oleellisia muutoksia kunnan talouteen tai muihin hakemuksessa esitettyihin tietoihin, hakemusta voidaan tarvittaessa täydentää niiltä osin 21.10.2025 saakka. Täydennykset tulee toimittaa samaan osoitteeseen kuin varsinainen hakemus.

Kirjeen liitteenä olevassa hakemuksessa tulee yksilöidä kaikki perusteet ja erityisolosuhteet, joita kunta pitää syynä kuluvan vuoden talouden poikkeuksellisiin ja tilapäisiin vaikeuksiin. Perusteluissa on syytä painottaa sellaisia tietoja, joita ei saada yleisistä tilastoista tai Valtiokonttorille raportoiduista taloustiedoista. Mikäli kunta on hakenut korotusta myös edellisenä vuonna, perusteluissa tulee ilmetä syyt korotuksen hakemiselle peräkkäisinä vuosina.

Hakemuksessa tulee arvioida erityisesti vuoden 2025 tilanne. Perusteluissa tulee esittää myös ne toimenpiteet, joita kunta on tehnyt tai on tekemässä poikkeuksellisten tai tilapäisten talousvaikeuksien korjaamiseksi.

Laukaan kunnanvaltuusto on päättänyt talouden tasapainottamisohjelmasta 25.9.2023 § 37. Tasapainottamisohjelmaan sisältyi 5,9 miljoonaa euroa toimintakatetta pysyvästi vahvistavia toimenpiteitä, jotka toimeenpannaan vuosien 2024-2026 aikana. Taloutta on pyritty tasapainottamaan useilla eri tavoilla:

Kunnallisveroprosenttia korotettiin 1,04 prosenttiyksiköllä vuonna 2024 ja se on nyt 9,90 %. Kouluverkkoselvitys on toteutettu ja kaksi koulua lakkautettu. Opetusryhmiä on kasvatettu tilojen sallimalle ylärajalle, tuntikehys lasketaan opetussuunnitelman sallimalle alarajalle ja kaikkia sivistyspalveluiden hankinnat oppimateriaaleista koulutarvikehankintoja on karsittu merkittävästi. Kehityshankkeita on vähennetty mm. sivistystoimissa merkittävästi, koska kunnalla ei ole varaa omarahoitusosuuksiin. Tekniset tukipalvelut yhtiöitettiin 1.4.2025 alkaen. Kunnossapidon tasoa on laskettu kiinteistönhoidossa ja yhdyskuntatekniikassa. Talous-, hallinto-, henkilöstö- ja tietohallintopalvelut on keskitetty kunnan yhteisiksi palveluiksi 1.8.2025 alkaen, mikä on mahdollistanut prosessien tehostamisen ja henkilöstömäärän vähentämisen. Ruokapalvelukeskuksen uudistamisesta ateriahintojen laskemiseksi on tehty päätös, mutta sitä ei ole päästy toimeenpanemaan hallintovalituksen vuoksi. Vapaa-aikapalveluissa ylläpitoa on supistettu ja maksuja korotettu. Virkoja ja tehtäviä on yhdistetty ja jätetty täyttämättä. Valtuuston kokoa pienennettiin tälle valtuustokaudelle. Investointiohjelma on karsittu minimiin: kasvupotentiaalia olisi, mutta nykyisessä taloustilanteessa sitä ei ole varaa ottaa vastaan.

Talousarvion 2026 valmistelun yhteydessä on todettu, että toimintaympäristön muutosten vuoksi voimassaolevan tasapainottamisohjelman toimenpiteet eivät ole riittävät talouden saamiseksi tasapainoon kuntalain edellyttämässä määräjassa. Laukaan kunnan tilinpäätös vuodelta 2024 oli 2.747.160,49 euroa tappiollinen. Kunnan taseeseen syntyi tappiollisen tuloksen myötä 2.645.357,08 euroa kertynyttä alijäämää. Alijäämä on katettava kuntalain mukaan viimeistään vuonna 2029.

Talouden tasapainottamiseksi kunnanhallitus käynnisti 16.6.2025 § 169 uuden talouden tasapainottamisohjelman 2.0 laatimisen. Tasapainottamisohjelmasta

päätetään syksyn 2025 talousarviovalmistelun yhteydessä. Vuosittaisen lisäsopeutustarpeen arvioidaan olevan noin 1,5-2 miljoonaa euroa sillä edellytyksellä, että voimassa olevan aiemman tasapainottamisohjelman sopeutustoimenpiteet toteutuvat täysimääräisesti. Vuoden 2026 talousarviokehysvalmisteluun sisältyy vuodelle 2026 1,2 miljoonan euron pysyväisluonteinen lisäsopeutustarve aiemman sopeuttamisohjelman vuodelle 2026 kohdennetun 1,9 miljoonan lisäksi, eli kokonaisuudessaan vuodelle 2026 etsitään säästöjä 3,1 miljoonan euron edestä. 1,2 miljoonan euron lisäsopeutustarve on suunniteltu toteutettavaksi henkilöstömenoista. Käytännössä tämä tarkoittaa 20-40 henkilötyövuoden vähennystä valittavien sopeuttamistoimien kokonaisuudesta riippuen. Lisäksi vuodelle 2027 etsitään niinikään pysyviä säästöjä 250 000 eurolla.

Henkilöstösäästöjen aikaansaamiseksi kunnanhallitus päätti koko Laukaan kunnan henkilöstöä koskevien yhteistoimintaneuvotteluiden käynnistämisestä 11.8.2025. Neuvottelut käynnistyivät 18.8.2025 ja ne on tarkoitus viedä loppuun 30.9.2025 mennessä. Yhteistoimintaneuvotteluissa käsiteltävät toimet tulevat sisältämään irtisanomisia, osa-aikaistamisia, määräaikaistamisten päättymistä, eläköitymisten hyödyntämistä, työhyvinvointia tukevien palveluiden ja etujen poistamista sekä henkilöstönkäytön tehostamista.

Henkilöstövähennysten lisäksi sopeuttamisohjelman päivitykseen joudutaan esittämään edelleen lisäheikennyksiä kunnan peruspalveluihin kuten kiinteistöjen, katujen ja alueiden kunnossapito, oppimateriaalihankinnat, koulukuljetukset jne. Lisäksi tullaan esittämään palveluista perittävien maksujen lisäämistä ja korottamista. Kunta käy myös neuvotteluita osan palveluista hoitamisesta laajemman kuntakokonaisuuden yhteistyönä vuodesta 2027 alkaen.

Kunnan tulevat uudet sopeuttamistoimet alkavat täysimääräisesti vaikuttaa vasta vuoden 2026 aikana, eli niillä ei pystytä vaikuttamaan vuoden 2025 talousarviota heikentäneisiin tekijöihin. Kunnanhallitus on kuitenkin 12.5.2025 päättänyt rekrytointien ja hankintojen rajoittamisesta sekä henkilöstön kannustamisesta palkattomien vapaiden pitämiseen alijäämäkehityksen jarruttamiseksi. Lisätalousarviovalmistelun yhteydessä on todettu näillä toimilla saadun myös toivottua vaikutusta eli kustannuksia on pystytty hillitsemään. Lisäksi kunnan korkomenojen hillitsemiseksi vuonna 2025 on tehty muutoksia korkosuojauksiin ja laskettu korkosuojausastetta, jolloin säästö tarkoittaa käytännössä riskitason nostoa. Alkuperäiseen talousarvioon verrattuna tapahtuneet toimintaympäristön aiheuttamat muutokset ovat kuitenkin niin merkittäviä, että kunnan alijäämä on kasvamassa alkuperäisestä talousarviosta merkittävästi.

Poikkeuksellisten, tilapäisten hakemuksella esitettyjen vuodelle 2025 kohdistuvien talousvaikutusten lisäksi Laukaan kunnan talouden haasteita selittää Sote-uudistukseen liittyvät valtionosuuteen vaikuttavat erät. Laukaan kunnalla on yli viisi kertaa suurempi menetys vuoden 2025 asukaskohteisessa valtionosuudessa (-419 €/asukas), kuin valtakunnallisesti keskimäärin (82/asukas). Laukaan kunnan Sote-erät ja niiden valtionosuusvaikutus on yhteensä -7.855.380 euroa vuoden 2025 osalta. Laukaan näkökulmasta valtionosuusuudistus tarvitaan mahdollisimman pikaisesti, sillä Laukaan kunnassa lasten ja nuorten osuus väestöstä on suuri, eikä tämänhetkinen valtionosuusjärjestelmä perustu kuntien nykyisten keskeisten perustehtävien, varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen järjestämisvastuiden todellisiin kustannuksiin. Laukaan kunnassa perusopetus ja varhaiskasvatus järjestetään valtakunnallisesti vertaillen kustannustehokkaasti (alle valtakunnan tason keskiarvojen), mutta lasten suuri määrä aiheuttaa sen, että rahoituspohja ei riitä. Valtionosuusrahoituksen epäkohdat sekä aiempina vuosina

tehdyt koulu- ja päiväkotinvestoinnit ja niistä seuraava suuri velkamäärä ovat suurin syy sille, että kunta on joutunut toistuvasti hakemaan harkinnanvaraista valtionosuuden korotusta.

Vuoden 2025 talousarvion laadinnan jälkeen kunta on kohdannut vaikeuksia, joihin ei talousarviolaadinnan yhteydessä ole pystytty varautumaan. Hirviareena Oy:n konkurssin jälkeen Hirviareenan urheiluhallit jouduttiin ottamaan kunnan omaksi toiminnaksi. Tällöin kunta menetti vuokratulot, joita Hirviareena Oy olisi halleista maksanut ja lisäksi hallien ylläpitokustannukset tulivat kunnan maksettaviksi. Lisäksi Hirviareenaan liittyvät erilaiset selvitykset ja toiminnan haltuunottoon liittyneet hankinnat ovat aiheuttaneet ylimääräisiä kertaluonteisia kustannuksia.

Vuonna 2023 laadittuun talouden tasapainottamisohjelmaan liittyy kunnan ruokapalvelukeskuksen uusiminen ja ruuanvalmistustavassa siirtyminen ns. kylmävalmistukseen. Uuden ruokapalvelukeskuksen toiminnan käynnistymisen vähentää työvoimatarvetta sopeuttamisohjelman mukaan 5-9 henkilötyövuotta ja laskee myös muutoin valmistuskustannuksia. Valtuuston uuden ruokapalvelukeskuksen rakentamisen hankesuunnitelmaa koskevasta päätöksestä 9.12.2024 § 51 on kuitenkin valitettu hallinto-oikeuteen eikä investointia pystytty käynnistämään suunnitellussa aikataulussa. Koska nykyinen ruokapalvelukeskus alkaa olla käyttöikänsä päässä, vuonna 2025 sinne on jouduttu ja joudutaan tekemään korjaushankintoja, joita ei olisi tarvittu, mikäli uutta ruokapalvelukeskusta olisi päästy rakentamaan suunnitellussa aikataulussa. Lisäksi vanhan ruokapalvelukeskuksen sisäilmahaasteiden vuoksi on jouduttu tekemään työkykyä tukevia tehtäväjärjestelyitä sekä maksamaan sijaiskuluja ja työterveyshuollon kustannuksia.

Hallitusohjelmassa hallitus on sitoutunut korvaamaan kunnille niille tulevat uudet tehtävät täysimääräisesti. Oppimisen tuen lainsäädäntöuudistuksen yhteydessä tähän pyrittiin laskennallisesti valtakunnan tasolla. Kuitenkin Laukaan kaltaisessa kunnassa, jossa lasten ja nuorten osuus on suuri (0-18 v n. 27 % väestöstä), oppimisen tuen uudistuksen kustannukset ylittivät laskennallisen valtionosuusrahoituksen selvästi. Rahoituksen puutteet vaarantavat lakiuudistuksen tavoitteiden täyttämisen kunnassa.

Talouskehitys ja työllisyys eivät ole Suomessa tällä hallituskaudella parantuneet odotusten mukaisesti. Vuoden 2025 talousarviossa on käytetty Kuntaliiton laatimaa verotuloennustetta. Verotulojen toteumaennuste on huonontunut alkuperäisestä talousarviosta vuoden 2025 aikana 280 000 euroa. Syynä tähän on ensisijaisesti yleinen heikentynyt työllisyysaste ja odotuksia matalampi ansiotulokehitys. Lisäksi työllisyyspalvelut siirrettiin kuntien järjestämisvastuulle 1.1.2025 alkaen, mutta valtiolta tähän tarkoitukseen siirtyvässä rahoituksessa ei huomioitu kasvaneen työttömyyden tuomia lisäkustannuksia.

Edellä mainituilla perusteilla Laukaan kunnalla on selkeästi kunnan peruspalveluiden valtionosuudesta annetun lain 27 §:n mukaiset perusteet harkinnanvaraisen valtionosuuden korotuksen hakemiselle. Haettava summa esitetään kunnanhallitukselle kokouksessa.

Esittelijä

Kunnanjohtaja Linda Leinonen

Valmistelija

Konsernipalvelujohtaja Maarit Kaija, puh. 040 351 8605

Toimenpiteet

Hakemus 23.9.2025 klo 16.15 mennessä sähköpostiosoitteeseen
kirjaamo.vm@gov.fi